Q. D. B. V.

DISSERTATIO INAVGVRALIS MEDICA

DE APOPLEXIA,

QVAM

DEO T. O. M. DVCE ET AVSPICE

RECTORE VNIVERSITATIS MAGNIFICO

REVERENDISSIMO ET AMPLISSIMO DOMINO,

DN. PLACIDO,

REGALIS MONASTERII S. S. APOSTOLORVM PETRI ET PAVLI ORD. S. BENEDICTI INTRA ERFORDIAM ABBATE, PRÆPOSITVRÆ ZELLENSIS ET IN FRANCKERODA AD VVERRHAM DOMINO, S. FACVLT. THEOLOG. ASSESSORE PRIMARIO, ETC.

AVTORITATE ET DECRETO GRATIOSÆ FACVLTATIS MEDICÆ IN PER-ANTIQVA HIERANA,

SVB PRÆSIDIO

DN. D. IVONIS JOANNIS STAHLII,

EMINENTISS. ET SERENISS. ELECT. MOG. CONSIL. ET ARCHIATR. ANATOM. CHIRVRG. ET BOTAN. PROFESS. PVBL. FACVLT. MED. ASSESS. ORD. N. N. CIVITAT. ERFORD. CONSVL.

PATRONI AC PROMOTORIS SVI COLENDISSIMI,

PRO GRADV DOCTORIS

UNA CVM PRIVILEGIIS ATQVE IMMVNITATIBVS HVIC DIGNITATI ANNEXIS, LEGITIME OBTINENDO,

PVBLICÆ ERVDITORVM DISQVISITIONI SVBMITTIT

AVTOR ET RESPONDENS

GEORGIVS HEINRICI,

Lignicensis Silesius,

IN AVDITORIO MAJORI COLLEGII MAJORIS, HORIS CONSVETIS.

DIE XIII. SEPTEMBRIS, M DCC XXIX.

ERFORDIÆ, Litteris GROSCHIANIS, Acad. Typogr.

VIRO

PRÆNOBILISSIMO, EXCELLENTISSIMO ATQVE EXPERIENTISSIMO DOMINO,

DOMINO

JOH. EHRENFRIED SCHLENCKERO,

MEDICINÆ DOCTORI LONGE CELEBERRIMO ET PRACTICO APVD LIGNICENSES FELICISSIMO,

PATRONO ET FAVTORI SVO

OMNI HONORIS CVLTV DEVENERANDO,

DISSERTATIONEM ISTAM INAVGVRALEM

DE APOPLEXIA

OMNI CVM REVERENTIA ET OBSERVANTIA VOTOQVE

OMNIGENÆ PROSPERITATIS

DAT,

DICAT,

DEDICAT

AVTOR.

PROOEMIVM.

Orpus nostrum humanum ex sua natura ita corruptibile, vel ad corruptionem pronissimum existere, nec non variis externis corruptelam augentibus occasionibus expositum esse, omnibus sinè dubio, qui Arti salutari animum suum consecrârunt, ex quotidiana experientia satis superquè notum est. Mixtio enim animalis ita comparata est, ut propter principia materialia facillimè resolvi, diffluere & in putredinem citò abire possit, quamprimùm ipsi vitalis motus & conservatorius Actus per Principium quoddam rationale institutus & corpori nostro summè necessarius deficit.

Et hæc eſt ratio atque conditio Generis humani, quòd dum in lucem ſuſcepti ſumus, morbis ſubjici, atque mori incipiamus, & vitæ terminus, quem interdum longiùs proferre cogitamus, ab origine pendeat, ac eam ipſam ſubinde horam, in qua vivere incipimus, dividere cum morte cogamur. Quod, cùm ita res ſe habeat, & corpus noſtrum humanum variis & fere innumerabilibus expoſitum ſit morbis, ſic tamen inter omnes morbos, qui Hominibus intentum minantur, nullus gravior, nullus periculoſior, nullus funeſtior Apoplexiâ, qua correpti, ſæpius momentô citiùs enecantur; Et adeo communis eſt, ut nulla Regio, nulla ætas, nullus ſexus, nullum temperamentum, nullumque vitæ genus ab illa immune ſit, unde non ſolùm frequentiſſimum, ſed & univerſaliſſimum malum eſt, quo maxima Hominum pars moritur. Cùm itaque nobis incumbat, ut inaugurali aliquo ſpecimine utilem practicam Tractationem ventilemus, placuit nobis pro præſenti *Apoplexiam* eligere & illam explicare, quantum temporis & aliarum circumſtantiarum ratio permittit: Invocamus itaque

què Deum T. O. M. tanquam verum *Fontem* perennem, *Autorem* & *Conſervatorem*, omnis boni atque ſalutaris Ordinis, ut cœptum hoc noſtrum, atque omnia conata noſtra in Ejus Gloriam, & in ſolatium ægrorum vergant atque pertingant.

§. I.

DUm nobis in præſenti animus eſt, Morbum in Praxi ſemper occurrentem nempe Apoplexiam explicare, ante omnia, ne contra Regulas Diſputantium peccaſſe, ſed potius Methodum hactenus receptam obſervaſſe videamur, ſic Diſſertationem noſtram â genuina vocum Origine & ortu auſpicamur, Etymologiam annotando.

§. II.

Apoplexia quid ſit, & unde denominationem & derivationem ſuam capiat, pauciſſimis de origine & ortu hujus vocis mentionem facimus: ſciendum itaque, quòd Apoplexia ex græcis verbis ἀπὸ τῦ ἀποπλήτῖειν componatur, quòd graviter & potenter percutere, ſicuti πλήσσω ſive πλήτῖω, percutere, frangere, terrere denotat, ſic etiam ſatis gravis & vehemens corporis percuſſio in Apoplexia manifeſtat, ut ægri repentè ac ſubitò quaſi attoniti ſinè motu voluntario, & ſenſu, ac rationis exercitio, ſuperſtite ſolùm pulſu ac reſpiratione decidant: Hinc etiam vocabulum πλήγη plagam ſive ictum, & ἀποπληκτικὸς illum, qui Apoplexiâ correptus, ſignificat. A Græcis ἀποπληξία, Latinis, *Morbus attonitus*, *attonitus ſtu-*

por, seu attonita concidentia, nempe quòd malò hoc correpti attonitorum instar decumbant, & neque sensu neque motione notas vitæ præ se ferant. *Sideratio* teste *Actio. Tetrab.* 2. *Serm.* 2. *Cap.* 29. *Celso Libr. III. cap.* 26. & quidem ex hac ratione, quia veteres credebant fulgur esse sidus, cùm verò Apoplectici repentè ac subitò decidant, ac fulmine tacti, siderati quasi sidere sive fulmine icti, apoplectici nominati sunt, morbus verò ipse *Sideratio* vocatur. *Percussio, universalis corporis, Paralysis, Aphonia* seu vocis defectus, *obstupescentia*; *Gutta*, quia â nonnullis creditum, sanguinis guttam è Capite ad cor delabi; idque suffocare, teste *Paracelso*: *morbus magnus*, quia magnitudine sua, acutie, periculoquè cæteros antecellitâ Germanis, der Schlag, Gewalt oder Hand GOttes, der Tropff, die Rührung, salutatur. Et dum homines Apoplexiâ corripiuntur, & cum repentè moriantur, sicuti sæpius id fieri solet, dicunt: Der Schlag oder die Hand GOttes hat ihn gerühret.

§. III.

Ne autem nominalis tantùm, sed realis quoquè Affectus nostri definitio innotescat, ad hanc ulteriùs progredimur, & asserimus, quòd Apoplexia sit talis præceps seu repentina ablatio sive abolitio sensûs & motûs in toto corpore, ut eâdem laborantes subitò quasi attoniti decidant, & simul semelque omnem rerum usum amittant, vel, quando adhuc aliqua signa auditûs & visûs præsto sunt, motuum tamen voluntariorum plenâ impotentiâ laborant, modo â sanguinis, vel saltem seri, pituita circa principium nervorum extravasatione

fationè, ftagnatione modo á vaforum infarctu & obftructione ibidem originem trahens.

§. IV.

Diftinguitur hic nofter Affectus á Practicis refpectu Gradûs: Quorum alii ftatuunt duos, alii tres, alii quatuor cum Hippocrate,quem plurimi fequuntur. Primus gradus eft, quando fomnus quafi profundus, Pulfus cordis & Arteriarum adhuc obfervatur, & rubor Genarum confpicuus manet, & nulla Paralyfis fubfequitur & refpiratio fatis libera eft. Secundus gradus eft, quando omnia jam dicta fymptomata graviora funt, quàm in primo, refpiratio difficilis obfervatur, & in toto corpore nullus vigor, fed torpor & flaccefcentia fefe manifeftant, & fæpiùs in Paralyfin definit. Tertius gradus eft periculofiffimus, ubi refpiratio quidem adhuc præfto eft, fed cum maxima moleftia peragitur, cui ftertor atque fpuma ante os connectitur. Quartus gradus eft Apoplexiæ, ubi motus vitalis & fenfus planè fublatus eft, & repentina mors inducitur.

§. V.

Alia verò adhuc differentia notanda occurrit inter affectum noftrum, & fyncopen; In fyncope enim motus & fenfus ceffat, oculi funt claufi vel faltem torpidi, facies pallet, refpiratio lenis admodum obfervatur: Pulfus eft fatis debilis, plane tamen non ceffat, uti in Apoplexia vehementiori, extrema funt frigida. Porro differt Apoplexia á Lethargo, & quidem in eo, quia in Lethargo fomnus profundus quidem, nullus autem ftertor adeft, & quando punguntur five tanguntur, á fomno paululum excitantur, adeft etiam fæpe febris.

In

In Apoplexia graviori autem respiratio cum stertore præsto est: Patientes etiam à somno excitari non possunt. A Caro, ubi sopor profundus sinè febri deprehenditur, in quo ægri excitati & interrogati non respondent, puncti tamen sentiunt, & membra movent, respiratio quoque libera est, quod in Apoplexia graviori minimè fieri solet. A Catalepsi, ubi correpti rigidi, in eo quo prehensi fuerunt statu, statuæ instar permanent, in apoplexia autem minimè gentium. Ab uteri suffocatione, ubi Patientes sensuum internorum & externorum usum aliquo modo retinent, cum constrictione gulæ, dolore cordis compressivo &c. A Catarrho suffocativo, in quo ferme plenaria abolitio respirationis naturalis utplurimùm in subjectis occurrit, sensus autem & motus integri manent, quod in apoplexia longè aliter se habet. A Paralysi, in qua vel totum corpus, excepto capite, vel hæc vel illa Pars occupatur, in apoplexia autem totali totum corpus cum capite affligitur. Insuper Apoplexia in sanguineam & serosam dividitur.

§. VI.

De subjectis si quæstio instituatur, quænam præ aliis faciliùs, & quasi positivè huic affectui obnoxia existant, facilis erit responsio: omnia illa, quæ in juventute sua hæmorrhagias narium experta sunt, jam autem emanserunt, facilè Apoplexiâ corripi, teste *Hildano Cent. 3. Obs. II.* qui exemplum hominis plethorici atque robusti in conspectum ponit, qui in Juventute sua hæmorrhagiam narium expertus fuit, ex metu vero sinistræ vel malæ cujusdam consecutionis, illam amuletô de collo suspenso suppressit, subsequente post aliquod tem-

tempus Apoplexia. Sic etiam illa, quorum hæmorrhoides vel ſponte ceſſarunt, vel ſuppreſſæ ſunt; Exemplum enarrat *Lanciſius* de Equite quodam à multis annis hæmorrhoidibus obnoxio, cui, cùm circa quinquageſimum annum hic fluxus ſubſiſteret, gravativi dolores circa tempus ſiniſtrum primo exorti fuerunt, poſteà ſubitò quà apoplecticus cecidit. Dum demum ab inſultibus hujus morbi bis tervè liberatus eſſet, & interea triſtem, timidam, obliviofam, planequè infelicem vitam pene per annum traxiſſet, fortiſſimâ tandem apoplexiâ periit. Porro illæ Fœminæ ſuppreſſo fluxu menſtruo laborantes, in apoplexiam præcipitari ſolent, teſte *Zacuto Luſitano Prax. admin. lib. 1. obſerv. 38.* qui caſum de fœmina quadam refert, quæ ex ſuppreſſione menſium apoplexiâ correpta fuit, ut & *A. N. C. Dec. 2. An. V. obſerv. 225.* recenſent Apoplexiam ex menſibus diu ſuppreſſis. Et *Hildanus Cent. 3. obſ. 12.* exemplum enarrat de muliere quadam admodum plethorica, & doloribus capitis aliisquè ſæpiùs obnoxia, quæ ſanguinem menſtruum ſæpius per os & nares excrevit, & deinde ſuppreſſa hac excretione, apoplexia lethali correpta fuit. Quòd â menſtrui, idem etiam â lochiorum ſuppreſſione accidere poſſe, exemplò declarat *Ballonius in paradigm. p. 318.* ſequentem enarrans hiſtoriam: *Comitis de Maulerier uxor, cùm uterum gereret, caſu eſt læſa ad regionem lumborum, ferunt non attigiſſe partûs tempus legitimum. Peperit; omnia ſatis ex voto. Pleuritis acceſſit. Secatur vena ſæpius, lochia ſupprimuntur, apoplexia ſubſequitur.* Porro, hominis adfectibus animi gravioribus præcipuè iracundiæ expoſiti, apoplexiâ infeſtan-

feftantur, de quibus Riedlin. in *Cur. Medic.* exemplum refert, de Mercatoris cujusdam Uxore, *quòd ab ira apoplexiam levem reportaverit, tremuerit cum affectui huic perverſo indulſiſſet, toto corpore, & in lectum ſe proſternere opus habuerit, dextramque corporis partem movere ulterius non potuerit, ac nec pes, nec manus, ut paulò ante, muneri ſuo præfuerint.* Et *Joh. Mich.* recenſet de Paſtore, tempore hyemali inter concionandum ira accenſo, qui primo horrore, poſt vertigine correptus, loquelam, ut & omnes ſenſus internos atque externos amiſiſſet, ita, ut eum de ſuggeſtu deportare, neceſſe habuiſſent Auditores. Et *Foreſtus* ſcribit: *Multos conſpeximus, tam Viros quàm mulieres, ex Ira vehementiore, & animi percuſſione, in apoplexiam incurriſſe.* Quid terror valeat in Apoplexiæ productione, teſtatur *Hildanus Cent. 6. obſ. 12.* de fœmina quadam apoplexiâ mortua, poſtquam literas accepiſſet, filium ſuum, quem unicè amabat, obiiſſe. Videmus itaque, per iracundiam inſignem, tantum ſanguinis motum excitari poſſe, ut etiam vaſa ſanguifera inde rumpantur & dehiſcantur. Tandem illi ſenes, qui ex vana Helmontii Doctrina evacuationes antea conſuetas, Venæſectiones ſcilicet, & ſcarificationes intermittunt, dicendo: Ich werde nunmehr alt, ich muß allbereit das gewöhnliche Aderlaſſen und Schröpffen einſtellen, ich ſolte wohl eher das Blut in Leib kauffen, als weglaſſen &c. non attendentes, quòd ob neglectas has conſuetas, diutiùsque continuatas evacuationes, ſanguinem plùs juſtò adaugeant, naturæque in diſpenſando & per corpus diſtribuendo, conſumendoque maximas creent moleſtias, ut hinc ſæpiùs

deviare,

deviare, locaque incongrua, ubi ſe exoneret, quærere neceſſe habeat. Quapropter, cùm ſenes utplurimùm per ſe â laboribus & motionibus abſtineant, vitamquè agant tranquillam, otioſam & â curis vacuam, interim pleno utantur victu, uſus potius & continuatio harum evacuationum ſuaderi debent, remonſtrando: **Eben weil ſie alt werden, ſollen ſie das Aderlaſſen und Schröpffen** continuiren, **um die Natur in guter Ordnung zu erhalten;** ne copia ſanguinis & humorum, animam in functionibus & negotiis expediendis anxiam & confuſam reddat, & ad erroneos motus ſuſcipiendos invitet, aut neceſſitet. Exemplum Excellentiſſimus Dominus *D. Baierus* his verbis ſuppeditavit. *Reverendus quidam Parochus, ſeptuagenario major, hæmorrhoidum fluxu jam antea tentatus, eodem non ritè ſuccedente, dolorem coxæ vehementem ac diuturnum perpeſſus, inde per ſanguinis miſſionem in pede lateris affecti, & medicamenta congrua liberatus, redeunte incertis quidem intervallis profluvio iſto, bene ſe habuit per aliquot annos, repetitis circa æquinoctia phebotomiis & purgationibus. Cùm vero ante biennium, in autumno, ſanguinem mittere, vano ſenectutis metu, neglexiſſet, circa brumam ſubitò apoplexiâ & dextri lateris paralyſi correptus eſt. In auxilium vocatus ego ſtatim è brachio ſiniſtro mittendum ſanguinem inſtitui, ſed propter ipſius craſſitudinem vix paucæ effluxerunt guttæ. Manum igitur aquæ præcalidæ, & quam æger, ſi ſenſum habuiſſet, difficulter omnino toleraſſet, imponendam curavi, unde inciſa Vena ſalvatella ſanguis quidem liberaliter prodiit, ſed adeo ſpiſſus, ut inter effluendum, in ipſa aqua tam calida ſtatim coagularetur, ſpermatis ranarum inſtar, & tenaciter*

concretus in altum attrahi potuerit: servatus tamen & superstes adhuc est, nulloque resolutionis membrorum vestigio relicto fungitur suo munere, jam sex supra septuaginta annos natus. Nuper autem, in hæmorrhoidum vicem superveniente mictu cruento laborare cæpit, quem applicatis ad anum hirudinibus & interna medicina sufflaminari aut certè imminui posse, non inanis hactenus spes fuit.

§. VII.

Subjectum speciale, sive Pars affecta est cerebrum non autem, ut alii statuunt, ventriculi cerebri ab humore quodam viscido obstructi. Verùm enim verò, inveniuntur individua, hydrocephalo laborantia, ubi cerebri ventriculi humoribus sunt repleti, & tamen nulla prorsus apoplexia exinde orta est. Et quotidiana experientia anatomica satis superquè docet, in multis hoc morbo defunctis, nullam obstructionem in cerebri ventriculis esse repertam, nec humores, qui talem effectum producere potuissent. Nos autem statuimus originem & principium generale nervorum in cerebro partem affectam: quod inde facilè cognoscitur, quia omnes actiones cerebro aliâs competentes, læsæ aut prorsus abolitæ sunt.

§. VIII.

Consideratio Apoplexiæ subjectis tam generalibus quàm specialibus signorum doctrinam aggredimur, quæ vel Diagnostica pathognomonica vel Prognostica sunt: Diagnostica aut imminentem aut præsentem apoplexiam indicant: Imminentis signa sunt sæpe nulla, aliquando Capitis dolor subitò adveniens, vertigo,

go, tinnitus aurium & susurri repentini, mentis obnubilationes, ingens partium lassitudo aut stupor, somnolentia, incubus, stridor dentium in somno, seri effluxus ex ore etiam in somno, dolor dorsi, extremarum partium, totiusque corporis frigus, linguæ balbuties, memoriæ jactura &c. quæ omnia significant apoplexiam in procinctu adesse: Inde *Hippocr. tit. II. coacar. prænot. CLXI.* ait: *qui capitis doloribus & aurium tinnitibus citra febrem aut tenebricosa vertigine & vocis tarditate manuumque stupore tentantur, in iis aut apoplexiam aut morbum comitialem aut etiam oblivionem sperare convenit.* Et *Titul. XXIV. prænot. CCCCLXXVI.* inquit: *Torpores & stupores præter consuetudinem evenientes ad futuram apoplexiam prænuntiant.* Signa autem Præsentis affectus cognoscuntur, quando homines eâ correpti sensu ac motu privantur & quasi mortui jacent, stertunt & difficulter spirant, Pulsus naturalis subinde durus & inæqualis, vasa circa tempora inflata, urina utplurimum crassa, modica, palearis, ac veluti æruginosa, hypostasin farinæ similem habens; Oculi semiaperti & vitrei cernuntur, cum pupilla dilatata, color faciei utplurimùm quasi naturalis est, in apoplexia autem sanguinea rubet, oculorum venæ tument, & quidem fieri id solet, quando Venæsectiones consuetæ, diutius quàm par est, intermittuntur. Quæ signa recensita communiter in omni apoplexia forti præsertim, concurrere solent, ex quibus certò judicari potest, hominem tali malo esse correptum.

§. IX.

Tempus eſt, ut progrediamur ad ſigna prognoſtica, ſi quid enim eſt, quod Medicum magis admirabilem reddat in Praxi, eſt Prognoſis; Hæc enim, teſte *Botallo de Medici & ægri munere* §. 22. omnibus præſtat. *Apoplexia eſt affectus acutiſſimns & periculoſisſimus, qui pro varietate Gradûs curam tantummodo admittit.* Hinc etiam Magnus noſter *Cous aphoriſm.* 42. *Sect.* 2. *de Apoplexia* format tale Prognoſticon, *ſolvere* ait *apoplexiam fortem impoſſibile* (intellige non ſtrictè, nec ſimpliciter, ſed utplurimùm eſt impoſſibile) *debilem non facilè.* Et *Aphoriſm.* 51. *Sect.* 2. inquit: *Qui valentes Capitis dolore repentè corripiuntur, & protinus muti fiunt, ac ſtertunt, intra 7. dies intereunt* (apoplexia nempe) *niſi febris eos prehenderit.* Item *Aphoriſm.* 43. *Sect.* 2. ait: *ſtrangulati & ſuffocati, non tamen mortui, ad ſe non redeunt, quorum circa os ſpuma collecta apparet*, intellige hanc ſpumam veram ex pectore originem & ortum trahens & ſenſim ſenſimque ſurſum trahitur, & infallibile ſignum circuitus ſanguinis per pulmones impediti, ex quo per reciprocationem & motum validum pulmonum, humiditas eorum naturalis, vel ſerum ſanguinis in Veſiculas & bronchia exprimitur, ſurſumquè cum aëre miſtum, propellitur. Item *Tulpius lib. 1. obſerv.* 15. aſperam arteriam ſemper ſpumoſo ſanguine refertam, in cadaveribus apoplexiâ mortuis, ſe reperiiſſe, refert: Sed probè diſtinguenda eſt ſpuma è pulmonibus extruſa â ſaliva, etiam criticè in quibusdam per

os

os fluente: Idem periculum insuper adhuc augetur, si resolutio sphincteris ani & vesicæ, & similia totalem œconomiæ animalis, etiam intrinsecam destructionem indicantia accedunt.

§. X.

Cùm in præcedentibus jam breviter de signis tam diagnosticis quam prognosticis egerimus, sequitur ut etiam causas examinemus, quorum cognitio Medicis maximè necessaria est, eas enim si sciant, feliciùs remedia morbo & causis iisdem adversantia exhibere possunt, ut adeò non malè pronuntiet Doct. *Fernel. Lib. 1. Pathol. c. 11. Morbi absque causarum cognitione nec præcaveri, nec feliciter curari queunt.* Progredimur itaque hic methodicè, percurrimusquè has eo ordine, illasque in causas proximas & immediatas, vel remotas & mediatas distinguendo.

§. XI.

Causa proxima est sanguinis vel seri circa principium nervosum generale vel extravasatio vel stagnatio. Natura enim multas vias secretoriis & excretoriis motibus quærit, sanguinis abundantiam evacuare, cùm verò illa in his suis motibus sæpius ita comparata sit, ut non solùm errare queat, sed etiam reverà quandoque erret, quando principium vitale nostrum præ nimio amore erga corpus suum præsente aliqua materia morbifica anxium redditum, omnem movere lapidem videtur, vehementissimosque motus

exci-

excitat, humores hinc inde variè & cum impetu agitat, & utplurimùm ad caput dirigit, quid miri? si mala consectaria introducuntur, capiti.

§. XII.

Causæ mediatæ proximiores sunt illæ omnes, causam immediatam inferentes, & quæ sanguinis circulum atque lymphæ in cerebro impedire possunt. Sunt illæ vel internæ vel externæ. Inter internas referendæ sunt, humores sanguinei serosi, viscosi, acido-austeri, qui cerebrum & nervos obstruunt, & principium spinalis medullæ comprimunt. Uti *Rolfinccius in Dissert. anatom.* scribit: se post obitum, â pituitosis humoribus, supra spinalis medullæ principium, ejusque caudices collectis, idem subortum ferale symptoma, bis observasse.

§. XIII.

Inter causas externas referimus fortes cerebri vulnerationes & contusiones, e. gr. per casum ab alto; ejusmodi exemplum in conspectum ponit HORSTIUS *lib. 2. observ. 13.* ab alapa inflicta apoplexiam esse inductam. Evacuationes consvetæ artificiales suppressæ, scilicet Venæ sectiones & scarificationes circa æquinoctia, vehemens ira, lucubrationes, vapores narcotici, & alii, qui cerebri humores incrassant & sanguinem coagulant, motumque suum turbant, obstruunt vel comprimunt, viam nervorum generalem & apoplexiam hac ratione excitare possunt.

§. XIV.

§. XIV.

Quod curationem hujus mali attinet, instituenda erit duplici modo, nempe alia in paroxysmo, alia extra paroxysmum. In paroxismo apoplexiæ sanguineæ nullum nobilius atque præstantius auxilium erit, quàm venæ sectio: Ratio, cur tantam utilitatem venæ sectio præstat, facilè cognoscere possumus: Sanguis enim, qui in cerebro stagnat, & illud mole sua aggravat, evacuatur, obstructiones solvuntur, coagulatio impeditur, paucis circulus sanguinis totus facilitatur. Deinde inunctio ad nares, penna intincta in oleo succini, & affricta, mira facit; item ad verticem, suturam coronalem, tempora & nucham, ex balsamo apoplect. Oleo rut. succini &c. Præterea frictiones in pedibus & manibus cum scopis setaceis, sale communi &c. non omittantur. Volatilia, roborantia, cephal. & sale volat. oleos. fœta, v. g. spiritus salis armon. volat. urinos. ess. castor. liqu. corn. cerv. succin. olea destillat. caryoph. cinam. rosmar. lavend. tam in paroxysmo, quàm extra eundem usurpari queunt, in & extrinsecè prò differentia apoplexiæ. Porro intrinsecùs exhibenda sunt vires deficientes instaurantia & coagulationes, extravasationes humorum resolventia, e. g. aq. apoplect. cum spir. ceras. nig. & essent. rorism. vel spir. sal. armoniac. c. c. fulig. vel aur. potab. vel sal. volat. oleos. &c. Etiam non inutiles sunt cucuphæ capiti impositæ, quæ vires reficiunt, nervos roborant, hu-

C mores

mores diſcutiunt, & obſtructiones aperiunt. Item conducit hauſtus vini boni & generoſi refocillandi & reſolvendi fine, aut potio analeptica, v. g. aqua ſcord. ſambuc. card. bened. carbunc. cent. min. lil. convall. ceraſſ. nigr. cinamomi &c. Præſervatoriè commendamus laxationes ex rhabarbaro, vel extractis amaris reſolventibus pimp. alb. Gent. rubr. Vincetox. abſynth. Helen. Cent. min. Card. bened. fumar. Cochlear. Gumat. &c. præcipuè conducunt venæſectiones in pede bis ad minimum in anno inſtitutæ: & quando hic affectus ex ſuppreſſione hæmorrhagiæ ſalutaris originem & ortum duxit, adhuc ſpes quædam adeſt, ſi tales hæmorrhagiæ reſtituuntur & ſic Patientes in ſuppreſſione menſium & hæmorrhoidum optimè ſe gerunt, & animi gathemata evitanda ſunt. Proficiunt & adhiberi debent reſolventia cephalica ſalino ☿na &c. tum in forma liquida & ſolida tum in tum extra paroxyſmum.

§. XV.

In & extra Paroxyſmum clyſteres fortiores applicentur, diluunt enim, & inteſtina ad excretionem ſtimulant. Parantur ex emollientibus, cephalicis, acrioribus, e. g. rad. ariſt. rot. alth. helen. cent. min. roſmar. chamædr. origan. rut. Fl. lil. convall. ſtoech. arab. lavend. fol. ſenn. ſem. pulp. colocynth &c. Poſt coctionem addatur elect. hier. picr. cum agaric. benedict. laxativ. ol. ſuccin. rut. ſal. gemm. nota: in clyſteribus hoc notandum eſt, ut pauca in quantitate

tate injiciantur, ne ſtatim iterum effluant, ſed per aliquod temporis ſpatium retineri queant. Si enim hic liquor minori quantitate applicatus, mox rejicitur, inter mala omnia enarrandum eſt, reſolutionem enim nervorum indicare ſolet. Plura adhuc addere poſſemus, quæ ad apoplexiæ curationem & præſervationem petita ex fonte pharmaceutico, diætetico neceſſaria eſſent, cùm verò jam dum quædam tacta ſint & ſpatium temporis chartæque anguſtia prohibeat, proindè concludimus noſtram Diſſertationem & imponimus

FINEM.

